

Верховний
Суд
Касаційний господарський суд

Окремі питання застосування положень ГПК України

Стаття 52. Процесуальне
 правонаступництво

Стаття 334. Заміна сторони виконавчого
 провадження

Чи підлягає задоволенню заява про заміну стягувача його правонаступником внаслідок відступлення права вимоги після спливу строку пред'явлення виконавчого документа до виконання?

- ❖ Питання процесуального правонаступництва регламентовано ч. 1 ст. 52 ГПК України, згідно з якою в разі смерті або оголошення фізичної особи померлою, припинення юридичної особи шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення), заміни кредитора чи боржника в зобов'язанні, а також в інших випадках заміни особи у відносинах, щодо яких виник спір, суд залучає до участі у справі правонаступника відповідного учасника справи на будь-якій стадії судового процесу.
- ❖ Процесуальне правонаступництво є похідним від матеріального та впливає з юридичних фактів правонаступництва (заміни сторони у матеріальному правовідношенні її правонаступником).
- ❖ Заміна сторони виконавчого провадження відбувається на підставі ч. 1–3, 5 ст. 334 ГПК України. Відповідно до ч. 1 зазначеної статті у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником. Положення цієї статті застосовуються також у випадку необхідності заміни боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження (ч. 5). Тобто процесуальне правонаступництво у виконавчому провадженні – це заміна на будь-якій стадії виконавчого провадження стягувача або боржника іншою особою у зв'язку з її вибуттям.
- ❖ Відповідно до ст. 15 Закону України "Про виконавче провадження" сторонами виконавчого провадження є стягувач і боржник. Стягувачем є фізична або юридична особа чи держава, на користь чи в інтересах яких видано виконавчий документ. Боржником є визначена виконавчим документом фізична або юридична особа, держава, на яких покладається обов'язок щодо виконання рішення. У разі вибуття однієї із сторін виконавець за заявою сторони, а також заінтересована особа мають право звернутися до суду із заявою про заміну сторони її правонаступником.

- ❖ Отже, особа, на користь якої видано виконавчий документ, набуває статусу стягувача з моменту видачі такого виконавчого документа, а не з моменту відкриття виконавчого провадження. Водночас заміна стягувача у виконавчому документі іншою особою внаслідок передання ним своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги) допускається на будь-якій стадії судового процесу, в тому числі до відкриття виконавчого провадження.
- ❖ За змістом ст. 52 ГПК України заміна учасника справи його правонаступником допускається не будь-коли (тобто протягом невизначеного терміну), а лише на стадіях судового процесу. Таке право не є абсолютним і обмежено часовими рамками певних стадій судового процесу.
- ❖ Стадія виконавчого провадження як завершальна стадія судового процесу має встановлені законом строкові межі. Зокрема, така стадія починається після видачі виконавчого документа стягувачу та закінчується фактичним виконанням судового рішення або зі спливом строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, оскільки якщо цей строк пропущено, виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання (п. 2 ч. 4 ст. 4 Закону України «Про виконавче провадження»). Тобто за межами цього строку виконавчі дії не вчиняються, а строк виконавчого провадження як завершальної стадії судового процесу спливає одночасно зі строком пред'явлення виконавчого документа до виконання.
- ❖ Заміна сторони виконавчого провадження протягом необмеженого строку незалежно від того, чи закінчився встановлений строк пред'явлення до виконання наказу, означатиме, що стягувач після спливу строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, який не був поновлений судом, матиме можливість «штучно» збільшити цей строк на невизначений термін шляхом відступлення права вимоги іншим особам, уникнувши таким чином законодавчої вимоги щодо строку, що вже безпосередньо впливає на права та інтереси боржника, який не може бути у невизначеному стані протягом тривалого часу. Такі дії можуть порушити принцип правової визначеності, який є одним з основоположних аспектів верховенства права.

- ❖ Отже, подання заяви про заміну стягувача його правонаступником після спливу строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, що не був поновлений судом, унеможлиблює задоволення такої заяви.

Верховний
Суд
Касаційний господарський суд

СУДОВА ПРАКТИКА

Постанова КГС ВС від 11.03.2021 у справі
№ 910/2954/17

